

De zwanenzang van Les Murray

Door Piet van Die

In 2022 verscheen de laatste bundel van de in 2019 overleden Australische dichter Les Murray. Jamie Grant, zelf ook dichter, bezorgde deze laatste gedichten van de bard uit Bunya. De bundel kreeg de titel *Continuous Creation*. Grant vertelt over de samenstelling in de inleiding. Er waren gedichten die Murray alleen nog maar met de pen had geschreven. Dat was een teken dat ze nog niet voldragen waren: voltooide gedichten werden altijd door Murray uitgetypt. Toch nam Grant ook deze niet-uitgetypte gedichten op.

De thema's in de bundel zijn vertrouwd. Er staan dit keer wel opvallend veel gedichten in over vogels en geschiedenis. Wat dat eerste betreft: we komen zwaluwen tegen die terugkeren uit Nieuw-Guinea, de groene katvogel die miauwend zijn territorium beschermt, de Australische pelikaan die collectief jaagt maar individueel leeft, het eucalyptushaantje dat op een dag in de grille van zijn auto wordt gevangen maar dat Murray weet te bevrijden. Het is een feest van kleuren en geluiden in de bundel. In *Happy Family Birds* kwettert het er helemaal op los en de dichter zelf doet mee: *Wee-oo, wee-ink!*

In het werk van Murray is ook de geschiedenis nooit ver. Raadplaaig wel af en toe het internet. *Reports and Managements* bijvoorbeeld blijkt te gaan over de zogenoemde Westfield Hornsby Shooting, een schietpartij in 2016 in een winkelcentrum. Ze veroorzaakte veel ophef in Australië, omdat de politie excessief geweld zou hebben gebruikt: *Why/ did the Force not wield its tasers,/ designed to cripple menace, not/ execute it?*

In *A Juncture* komen we Ben Boyd tegen: een Schotse ondernemer die zich op eilanden in de Stille Zuidzee ging bezighouden met slavenhandel, in die contreien 'blackbirding' genoemd (zo leert Google me). Op een dag verdween hij spoorloos op de Salomons eilanden. *Who'll free our captain's/ blackbirds*, vragen zijn bemanningsleden zich in dit gedicht af. Je moet dus maar net weten dat met deze 'blackbirds' slaafgemaakten worden bedoeld.

Kortom, Murray vraagt een zekere inspanning van zijn lezers. Het geldt ook voor gedichten die gaan over zijn eigen leven. *Boarding in town for school* brengt Murray's middelbare schoolperiode in beeld. Het gedicht opent met:

*The trick was to be
asleep before the rail signalman
whispered in with his latest
girl off the midnight train*

Pas toen ik *A Life in Progress*, Peter F. Alexanders biografie over Murray, erop nasloeg, viel het op zijn plaats. De jonge Murray was in zijn schooljaren een tijdje in de kost bij ene Mrs.Cox en deelde een kamer met een seinwachter. Murray zelf: ‘...he used to bring girls home and have his way with them in the room that we shared. I had to stay asleep. My orders were to stay asleep. So I heard a certain amount of human urgency.’

De vraag rijst natuurlijk of je dergelijke zaken moet weten om een gedicht te kunnen waarderen en doorgronden – een steeds terugkerende vraag in de literatuur. Het antwoord luidt wat mij betreft: dat hoeft niet. Het wonder van de poëzie voltrekt zich vooral wanneer een gedicht gaat resoneren met de ziel - zij kan goed buiten het hoofd. Toch ben ik van mening dat historische, biologische, geografische of biografische gegevens de lezer in staat stellen in de gedichten van Murray een diepere gloed te ervaren.

Het allerlaatste gedicht in deze bundel heet *The Mystery*. Het gaat over de uitvaart van zijn moeder. In het gedicht herinnert de schrijver zich dat een oude Aboriginal man bij het passeren van de begrafenisstoet *stands beside/ the then gravel road, with hat/ doffed, as no one ever sees it*. In de biografie horen we hoe belangrijk dit gebaar voor Murray is geworden: ‘I was twelve then, but that man stayed with me, from what may well have been the natal day of my vocation as a poet, a good spirit gently restraining me from indulgence in stereotypes and prejudices.’

De conclusie moet dan ook zijn dat deze bundel veel van de lezer vraagt zonder de garantie dat elk gedicht zich totaal opent. Zoals de recensent van The New York Times schreef: ‘Murray vertroetelt zijn lezers niet.’ De liefhebber van Murray’s werk wist dat al. Maar wie moeite doet, wordt meestal beloond met grote *Entdeckerfreude*.

Eén vast thema in zijn werk miste ik: religie. Ze is - ondanks de ook hier terugkerende opdracht aan het begin van de bundel: *To the glory of God* - opvallend afwezig. Maar dan moet ik denken aan de regels uit zijn beroemde *Poetry and Religion* waar hij over God zingt dat Deze is: *...being in the world as poetry/ is in the poem*. In die zin ademt alles in de gedichten van Murray God.

Tot slot het titelgedicht: *Continuous Creation*. De keuze van Grant om de bundel deze titel te geven, is uitstekend. Het werk van Murray zal nog lang tot ons spreken.

*We bring nothing into this world
except our gradual ability
to create it, out of all that vanishes
and all that will outlast us.*

Les Murray, *Continuous Creation. Last Poems*. Farrar, Straus and Giroux, 2022, 96 blz., € 23,99.